

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความเครียด วิธีการเผชิญความเครียด และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

3.1 ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 คุณลักษณะของประชากร

- 1) ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคเบาหวานว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินที่ได้รับการรักษาโดยการรับประทานยาที่มามีติดตามการรักษาที่ห้องตรวจโรคทางอายุรศาสตร์ แผนกตรวจรักษาผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์
- 2) มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป
- 3) รับรู้ว่าตนเองเป็นโรคเบาหวานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
- 4) มีสติสัมปชัญญะดี ไม่มีอุปสรรคในการสื่อสาร
- 5) มีความสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

3.1.2 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะ เช่นเดียวกับประชากรที่กำหนด ถูกคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic sampling)

3.1.3 การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการศึกษาสำรวจ (Pilot study) ในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลินที่ได้รับการรักษาโดยการรับประทานยา จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นค่าต่ำสุดที่ใช้เป็นตัวประมาณค่าเท่ากับ -0.29 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 122.28 ราย (Lachin, 1981) แสดงวิธีการคำนวณไว้ในภาคผนวก ก.

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบประเมินทั้งหมด 4 ส่วน

คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเครียดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน

ส่วนที่ 3 แบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน

ส่วนที่ 4 แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ระยะเวลาของการเป็นโรคเบาหวาน จำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา การมาตรวจตามแพทย์นัด และโรคแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามแนวคิดของ Armstrong (1978) โดยได้รวบรวมความต้องการที่เป็นแหล่งของความเครียดที่ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลินต้องมีหรือต้องกระทำซึ่งทำให้เกิดความเครียด ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ความต้องการด้านจิตสังคม (12 ข้อ) ความต้องการด้านการจัดการเกี่ยวกับโรคด้วยตนเอง (9 ข้อ) และความต้องการด้านความรู้หรือทักษะ (8 ข้อ) รวมทั้งหมด 29 ข้อ โดยประเมินความเครียดออกเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ

มีความเครียดน้อยที่สุด	หมายถึง	สถานการณ์นั้นไม่ทำให้ท่านรู้สึกคับข้องใจ หนักใจ ทุกข์ใจ ไม่สบายใจ หรือถ้ามีก็น้อยมาก
มีความเครียดน้อย	หมายถึง	สถานการณ์นั้นทำให้ท่านรู้สึกคับข้องใจ หนักใจ ทุกข์ใจ ไม่สบายใจ เพียงเล็กน้อย
มีความเครียดปานกลาง	หมายถึง	สถานการณ์นั้นทำให้ท่านรู้สึกคับข้องใจ หนักใจ ทุกข์ใจ ไม่สบายใจ ปานกลาง
มีความเครียดมาก	หมายถึง	สถานการณ์นั้นทำให้ท่านรู้สึกคับข้องใจ หนักใจ ทุกข์ใจ ไม่สบายใจมาก
มีความเครียดมากที่สุด	หมายถึง	สถานการณ์นั้นทำให้ท่านรู้สึกคับข้องใจ หนักใจ ทุกข์ใจ ไม่สบายใจ มากที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

มีความเครียดน้อยที่สุด	1	คะแนน
มีความเครียดน้อย	2	คะแนน
มีความเครียดปานกลาง	3	คะแนน
มีความเครียดมาก	4	คะแนน
มีความเครียดมากที่สุด	5	คะแนน

การหาความตรงและความเที่ยงของแบบประเมินความเครียด

1) การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำตารางโครงสร้างที่ใช้ในการสร้างแบบประเมินความเครียด ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคต่อมไร้ท่อ 1 คน แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตเวช 1 คน และอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน 2 คน ดังรายนามผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในภาคผนวก ค.

2) การหาความเที่ยง (Reliability) ได้นำแบบประเมินความเครียดที่ได้แก้ไขปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบประเมินความเครียดโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ 0.79 สูตรที่ใช้ในการคำนวณแสดงไว้ในภาคผนวก ก.

ส่วนที่ 3 แบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน ใช้ของ Jalowice และคณะ (1984) โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากที่นิตยา สุทธยากร (2531) ได้แปลและตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษเพื่อใช้กับญาติผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองปัจจุบันที่เป็นประชาชนในภาคกลาง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงสำนวนภาษาบางข้อใหม่พร้อมทั้งส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษ ด้านการพยาบาลโรคเบาหวาน และอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือตรวจสอบเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างโรคเบาหวานที่ศึกษาแบบประเมินประกอบด้วยวิธีการเผชิญความเครียดชนิดที่มุ่งแก้ไขปัญหา จำนวน 15 วิธี และชนิดที่มุ่งปรับสภาพอารมณ์ จำนวน 25 วิธี รวมเป็น 40 วิธี ซึ่งแบบประเมินนี้มีลักษณะการวัดเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

ไม่เคย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบเลย หรือผู้ตอบไม่เคยใช้วิธีนั้นในการจัดการกับความเครียด

นาน ๆ ครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบบ้างเล็กน้อย หรือผู้ตอบเคยใช้วิธีนั้นนาน ๆ ครั้ง
เป็นบางครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงครั้งหนึ่ง หรือผู้ตอบเคยใช้วิธีนั้นเป็นบางครั้ง
บ่อย ๆ	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก หรือผู้ตอบเคยใช้วิธีนั้นบ่อย ๆ
เกือบทุกครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด หรือผู้ตอบเคยใช้วิธีนั้นเกือบทุกครั้ง

โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ไม่เคย	1 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2 คะแนน
เป็นบางครั้ง	3 คะแนน
บ่อย ๆ	4 คะแนน
เกือบทุกครั้ง	5 คะแนน

ตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาและการหาความเที่ยงของแบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียดของ นิตยา สุทธยากร (2531) ที่ได้รับการแปลและตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาก่อนจำนวน 10 ราย ที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์ พบว่ามีคำถามบางข้อที่ไม่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงสำนวนภาษาบางข้อใหม่จากของ นิตยา สุทธยากร (2531) พร้อมทั้งส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องทางภาษา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาอังกฤษ 1 คน อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือนี้ 1 คน และอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1 คน ดังรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ค.

หลังจากนั้นได้นำเครื่องมือที่ได้รับมารับการแก้ไขปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาก่อนจำนวน 30 ราย และคำนวณหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียดโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์

ความเที่ยงเท่ากับ 0.76

ส่วนที่ 4 แบบประเมินคุณภาพชีวิต เป็นแบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลิน ในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบประเมินคุณภาพชีวิต (QOLS) ของ Flanagan (1978) และ Burckhardt และคณะ (1989) จำนวนทั้งหมด 16 ข้อ 6 ด้าน ลักษณะของการประเมินเป็นมาตราประมาณค่า 7 ระดับ และมีสเกลรูปหน้าให้ผู้ผู้ป่วยตอบประกอบในการเลือกและตัดสินใจดังนี้

= พึงพอใจเป็นที่สุด

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นทุกประการ รู้สึกพึงพอใจเป็นที่สุด

= พึงพอใจมาก

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นเกือบทุกประการ รู้สึกพึงพอใจมาก

= พึงพอใจเป็นส่วนใหญ่

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นเป็นส่วนใหญ่ รู้สึกพึงพอใจเป็นส่วนใหญ่

= พึงพอใจปานกลาง

หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจและไม่พึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นเท่า ๆ กัน รู้สึกพึงพอใจปานกลาง

= ไม่พึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ หมายถึง ผู้ตอบมีความไม่พึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นเป็นส่วนใหญ่

= ไม่พึงพอใจมาก

หมายถึง ผู้ตอบมีความไม่พึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นเกือบทุกประการ

= ไม่พึงพอใจเลย

หมายถึง ผู้ตอบมีความไม่พึงพอใจกับข้อความในประโยคนั้นทุกประการ ไม่พึงพอใจเลย

โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

ฟังพอใจเป็นที่สุด	7 คะแนน
ฟังพอใจมาก	6 คะแนน
ฟังพอใจเป็นส่วนใหญ่	5 คะแนน
ฟังพอใจปานกลาง	4 คะแนน
ไม่ฟังพอใจเป็นส่วนใหญ่	3 คะแนน
ไม่ฟังพอใจมาก	2 คะแนน
ไม่ฟังพอใจเลย	1 คะแนน

ตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา ความตรงตามเนื้อหา และการหาความเที่ยงของแบบประเมินคุณภาพชีวิต

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Flanagan (1978) ทั้ง 5 ด้าน 15 ข้อย่อย และข้อค้นพบของ Burckhardt และคณะ (1989) อีก 1 ข้อที่ผู้ป่วยเรื้อรังได้อธิบายเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งประเมินในมิติของความพึงพอใจในชีวิตรวมเป็น 6 ด้าน 16 ข้อย่อย มาแปลเป็นภาษาไทย แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการศึกษาและใช้เครื่องมือนี้ 2 คน อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน 1 คน ดังรายชื่อนผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ค.

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำแบบประเมินไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ไม่พึ่งอินซูลินที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วนำมาคำนวณหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบประเมินคุณภาพชีวิตโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ 0.77

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีนครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าห้องอายุรศาสตร์ทั่วไป แผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นได้มีการเตรียมผู้ช่วยวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเตรียมผู้ช่วยวิจัย

1) คัดเลือกผู้ช่วยวิจัย โดยเป็นนักศึกษาปริญญาโท ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานที่คลินิกโรคเบาหวานของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ในการให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานมาเป็นเวลา 4 ปี จำนวน 1 คน

2) อธิบายให้ผู้ช่วยวิจัยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษารวมทั้งชี้แจงให้เข้าใจเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของแบบประเมินแต่ละชุด โดยให้เวลาศึกษารายละเอียดแล้วเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยจนเป็นที่เข้าใจ

2. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 25 เมษายน 2537 ถึงวันที่ 9 มิถุนายน 2537 เวลา 8.00-12.00 น. ทุกวันราชการ

2) เมื่อผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงตามที่กำหนดมาตรวจรักษาตามนัด ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยขอความร่วมมือจากผู้ป่วยช่วงระหว่างรอรับการตรวจมารับการสัมภาษณ์ โดยอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงจุดประสงค์ในการสัมภาษณ์

3) เมื่อผู้ป่วยให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความเครียด แบบประเมินวิธีการเผชิญความเครียด และแบบประเมินคุณภาพชีวิต โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะอธิบายถึงวิธีการตอบและอ่านข้อความให้ผู้ป่วยตอบแบบประเมินทีละข้อ หลังจากนั้นบันทึกคำตอบลงในแบบประเมิน

4) เมื่อผู้ป่วยตอบแบบประเมินทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดของผู้ป่วยแต่ละรายมาคิดเป็นคะแนนและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science)

1. แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดอันดับของความเครียด วิธีการเผชิญความเครียดและคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับวิธีการเผชิญความเครียด และความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเผชิญความเครียดกับคุณภาพชีวิตด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการทดสอบที่ใช้สูตรในการคำนวณแสดงในภาคผนวก ก.